

СКЛАДНІ ВИПАДКИ ПРАВОПИСУ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Іншомовні слова пишуться за принципами української орфографії – фонетичним, морфологічним і традиційним.

Літери **и, і, ї** пишуться за фонетичним принципом.

И пишеться за правилом «дев'ятки» – після **д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р** (Де Ти ЗїСи Цю ЧаШу ЖиРу?):

в основах слів (загальні назви) перед наступним приголосним (крім й)	<i>дина́міка, форті́симо, фі́зика, сї́мвол, цита́та, джї́нси, чї́пси, шифр, режі́м, ритм</i> (але: <i>мі́сіс, мі́стрікс</i>)
у тому числі:	
у складних словах з першою частиною ди- , що означає «двічі»	<i>диле́ма, дифто́нг, ді́пних, дигра́ма, дило́гія, дипло́ія</i>

у префіксі анти-	<i>антибіотик, антипод, антициклон</i>
після ц у словах, що починаються на деци-	<i>децибел, дециметр, децилітр</i>
у географічних назвах та прізвищах	
які закінчуються на -ида, -ика	<i>Атлантида, Антарктида, Флоріда, Арктика, Америка, Балтика, Корсика, Мексика</i>
після літер, що позначають шиплячі приголосні	<i>Алжир, Цицерон, Шіллер, Вашингтон, Йоркшир, Чілі</i>
у звукосполученнях -ри- перед приголосними	<i>Маврій, Мадрид, Париж, Рим, Рига, Цюрих, Кембридж, Велика Британія, Крит, Грінвіч</i>
в інших власних назвах, які підпадають під правило «дев'ятки»	<i>Аргентина, Бразилія, Жигулі, Сирія, Скандинавія, Сицилія (але: Антананаріву, Діксон, Тіксі, Сідней, Сілезія, Сінгапур, Сімферополь, Ріца, Річмонд, Тімікака, Тільзіт, Тіроль)</i>

и також пишеться після приголосних, що не належать до «дев'ятки» згідно з традиційною вимовою:

у деяких власних назвах	<i>Єгипет, Єрусалим, Вавилон, Вифлеєм, Китай, Пакистан, Узбекистан, Серафим</i>
у давнозапозичених словах	<i>скипидар, графін, східна, імбір, кипарис, лиман, лимон, мілья, бурмістер (але бургомістр), вімпел, кит, спирт, хімера</i>
у словах, запозичених зі східних мов, переважно тюркських	<i>акін, башир, гір, калмик, кизил, кинджал, киргиз, кисет, кишак, шпинат</i>
у словах церковного вжитку	<i>єпископ, камілавка, мітра, митрополит, християнство</i>

і пишеться:

на початку слова	<i>історія, інцидент, імпорт, ідеал, інфляція, іділія, імітатор</i>
------------------	---

після приголосного перед голосним та й	<i>авіатор, соціолог, радіус, пріоритет, тріумф, Ріо-Негро, Греція, тріо, тріада (але: триазин, триацетат), Трієст, дієз, дивізія, клієнт, цезій, Гораций</i>
у власних назвах після приголосних (крім «дев'ятки») перед іншим приголосним та в кінці невідмінюваних слів	<i>Кіпр, Гвінея, Лісабон, Міллер, Візантія, Монтевідео, Капрі, Сочі, Сомалі, Паганіні, Джерсі, Нагасаки, Дебюссі, Бредбері, Пуччіні</i>
Увага! Дізель (прізвище) – дізель (двигун), тиролька (капельох, яблуна) – тиролька (жителька Тіролю)	
у кінці невідмінюваних загальних назв	<i>візаві, колібрі, поні, журі, мерсі, конфеті, жалюзі, шасі</i>
після б, п, в, м, ф, г, ґ, к, х, л, н (приголосні, що не входять до «дев'ятки») перед наступним приголосним у загальних назвах	<i>бізнесмен, піанісимо, пірат, пюпітр, вітраж, мінор, міф, філателія, фільтр, фінал, гіпотеза, гібралтарець, гід, кіно, хімія, ліра, німб</i>
після префікса дез-	<i>дезінфекція, дезінформація, дезінтеграція</i>

ї пишеться:

після голосних	<i>конвоїр, сюїта, Троїцьк, Каїр, Алтайр, атеїзм, прозаїк, круїз, альтруїзм, жуїр;</i>
(але в складних словах і після префіксів пишеться ї)	<i>староіспанський, новоіндійський, поінформувати, доісторичний</i>
у кінці власних назв (після голосного чи м'якого приголосного)	<i>Гімалаї, де Вінї, Шантїї</i>

Написання **е, є** підлягає різним принципам української орфографії.

е пишеться:

на початку слова	<i>енергія, екватор, епос, епізод, Еквадор, Ері, Еней, епітет</i>
------------------	---

після голосного, крім е та і	<i>по́езія, ду́ель, Рафа́ель, фае́тон, кано́е (але трає́кторія)</i>
після твердих приголосних	<i>дека́н, інтеле́кт, рефере́ндум, ве́то, ле́кція, пі́нцет, мер, ге́ній, Маде́йра</i>
у префіксах де- , ре-	<i>дестабіліза́ція, декомпрéсор, регенера́ція, рекультива́ція</i>
Примітка. Який саме голосний писати у префіксах де-, дез-, диз-, дис-, залежить від значення слова. Префікс де- означає: 1) віддалення, виділення, скасування, припинення, усунення чого-небудь: <i>демонта́ж</i>; 2) рух донизу, зниження: <i>девальва́ція</i>. Префікс дез- означає знищення, видалення, відсутність чи спотворення чогось: <i>дезактива́ція, дезорієнта́ція</i>. Префікси диз- і дис- означають поділ, розлад, позбавлення, утруднення, утрату, надають поняттю негативного або протилежного змісту: <i>дизасоціа́ція, дизартрі́я, дислока́ція, дискваліфіка́ція, дисгармо́нія</i>.	
у кінці невідмінюваних слів	<i>кафе́, турне́, кашне́, Данте́, Гете́</i>

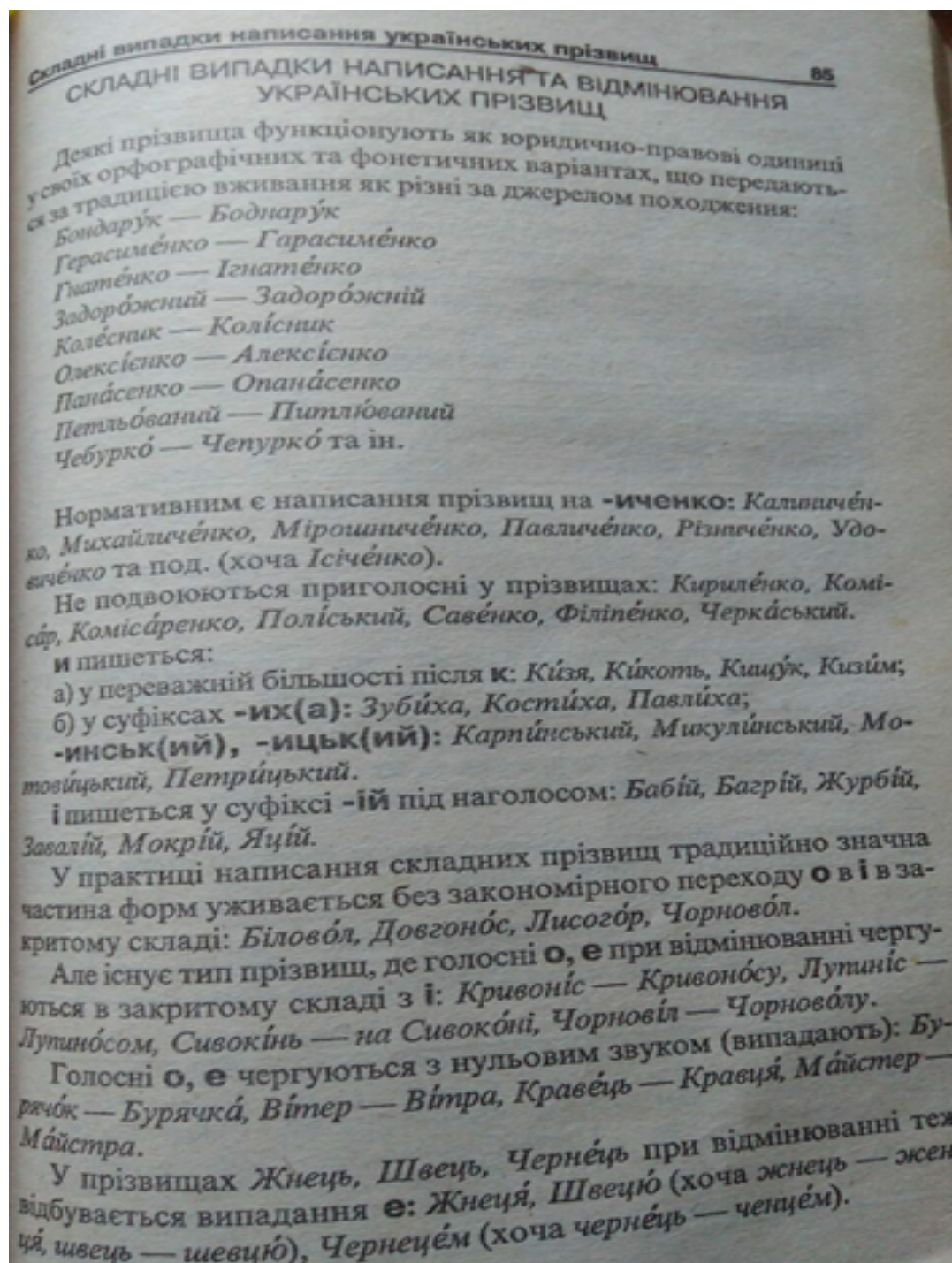
Є пишеться:

на початку слова залежно від вимови в давнозапозичених словах	<i>Євро́па, Ємен, Єва́нгеліє, Єва, єзуї́т, єпі́скоп, єфре́йтор</i>
після е, і, й , м'якого знака, апострофа	<i>конве́єр, плéєр, реéстр, феєрве́рк, феє́рія, ієра́рхія, гіéна, діéта, орієнти́р, трі́єр, трі́єра, спаніéль, фіéста (але: діéз, тріéдр), фойé, Фейєрба́х, Мольéр, портьéра, жульéн, кондотьéр, вольéра, інтер'éр</i>
у кінці невідмінюваних слів після м'яких приголосних та апострофа	<i>Готьé, Лавуазьé, ательé, куртьé, конферансьé, досьé, Барб'é, круп'é</i>

✎ **Увага!**

Після префіксів і споріднених із ними елементів пишеться **е**: *діеле́ктрик, дієре́з, поліе́др, поліемброні́я, поліетилéн, реевакуа́ція, реéкспорт, ре-емігра́ція* тощо.

Складні випадки написання прізвищ

Відбувається чергування голосних за загальними правилами: *Кіт* — *Коті́*, *Корінь* — *Корене́ві*, *Нікі́н* — *Ні́кона*, *Че́чіль* — *Че́челя*.

Однак не відбувається чергування у прізвищах: *Кисі́ль* — *Кисі́ля*, *Кулі́ш* — *Кулі́шеві*, *Лакі́ш* — *Лакі́шем*, *Свисті́ль* — *Свисті́ля*, *Чіп* — *Чі́пом*, що зумовлене бажанням відокремити прізвище від подібного слова, тобто традиційною практикою вживання або потребою збереження ідентичності основи.

Відмінюються обидві частини складних прізвищ, якщо перша частина може бути самостійним прізвищем: *Кві́тка*-, *Гула́к*-, *Карпе́нко*-, *Ма́мин*-, *Нечу́й*- та ін.

Не відмінюються: *Бонч*-, *Дольд*-, *Кос*-, *Кара*- й под.

Паралельні форми існують і відповідно відмінюються:

Тверда група	М'яка група
<i>Задорба́жний</i> — <i>Задорба́жного</i>	<i>Задорба́жній</i> — <i>Задорба́жнього</i>
<i>Зару́дний</i> — <i>Зару́дного</i>	<i>Зару́дній</i> — <i>Зару́днього</i>
<i>Гороба́дний</i> — <i>Гороба́дного</i>	<i>Гороба́дній</i> — <i>Гороба́дного</i>

До невідмінюваних належать поодинокі чоловічі прізвища, наприклад: *Зе́не*, *Ле́ле*, *Півтора́дні*, *До́жкі*.

Кл. відмінок прізвищ має два нормативні варіанти: *Бей! Бе́ю!* *Него́да! Него́до!* *Ковале́нко! Ковале́нку!* *Сухомлі́н! Сухомлі́не!*